

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali

शास्त्रिपाठ्यक्रम

2018-2019

Shastriy-Pathyakram

Program Educational Objectives (PEOs)

Kashika consists of the explanation of paniniya ashtadhyayi sutras. Here, the essence of vyakarana shashtra has been collected which was scattered elsewhere in various texts. Following are the objectives of teaching this scripture.

- **PEO 1** – To make sense of the sutras of ashtadhyayi understanding them through detailed discussions, their examples and derivation of different words.
- **PEO 2** – Inform the students about the language related principles and philosophical principles of Sanskrit grammar.
- **PEO 3** – Offer the students context and meaning oriented explanations of Katyayana's Vartikas.
- **PEO 4** – Expose the students to panini's 'ganapatha' and 'karikas'.
- **PEO 5** – Relay the principles decided by Patanjali in the 'Mahabhashya'.
- **PEO 6** – To produce a comprehensive understanding of the words of Sanskrit language.
- **PEO 7** – Help the students with the knowledge of various Sanskrit and Vedic texts so that they get an introduction to Vedic and sanskrit literature.

Program Specific Outcomes (PSOs)

After completing of the program, the students will be able to

- **PSO 1** – Progress smoothly in the Sanskrit language understanding the principles of grammar and meanings of sutras their examples etc.
- **PSO 2** – Read and understand the entire Sanskrit literature internalising the knowledge of Sanskrit language.
- **PSO 3** – Understand the basic principles of Vedic texts such as Gita, Upanishads, Vedas etc.
- **PSO 4** – Effortlessly speak the Sanskrit language without allowing any imperfections related to the usage of words.

• **सामान्यनियमाः—**

- प्रत्येक वर्ष में दो सत्र होंगे।
- शास्त्री के पाठ्यक्रम में कुल ६ सत्र होंगे।
- प्रत्येक सत्र में ४ पत्र होंगे, अतः शास्त्री के पाठ्यक्रम में कुल २४ पत्र होंगे।
- प्रत्येक पत्र १०० अङ्क का होगा, इसमें ८० अंक बाह्य परीक्षा के व २० अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कन के होंगे।
- आन्तरिक २० अङ्क में से १० अङ्क सत्र के मध्य ली जाने वाली लिखित परीक्षा के होंगे, ५ अङ्क कक्षा उपस्थिति के एवं ५ अङ्क संस्कृत संभाषण आदि अनुशासन के होंगे।
- प्रत्येक सत्र की बाह्य परीक्षा का समय ३ घण्टे निर्धारित है।
- अध्ययन-अध्यापन एवं परीक्षा का माध्यम संस्कृत ही रहेगा।

★ **विशेष—** संस्कृत से अनभिज्ञ विद्यार्थियों के लिए शास्त्री से पूर्व एक वर्ष के सहायक पाठ्यक्रम का अध्ययन करना अनिवार्य है। सम्पूर्ण जानकारी हेतु सहायक पाठ्यक्रम का अवलोकन करें।

शास्त्रिपाठ्यक्रमः (प्रथमसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

शास्त्रिपाठ्यक्रमः (द्वितीयसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

शास्त्रिपाठ्यक्रमः (तृतीयसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

शास्त्रिपाठ्यक्रमः (चतुर्थसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

शास्त्रिपाठ्यक्रमः (पञ्चमसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

शास्त्रिपाठ्यक्रमः (षष्ठसत्रम्)

पाठ्यक्रमस्य रूपरेखा	बाह्याङ्काः	आन्तरिकाङ्काः
संस्कृतव्याकरणम्	८०	२०
संस्कृतसाहित्यम्	८०	२०
वैदिकसिद्धान्तपरिचयः	८०	२०
आङ्ग्लभाषा	८०	२०

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-1

Paper - *prathamapatram - saṃskṛtavvyākaraṇama*

Paper Code- BV 101

Course Objectives-

- *saṃjñā sūtreṃ, paribhāṣā sūtreṃ ādi kā bodha /*
- *atideśa, svara, aśiṣya va ekaśeṣa prakaraṇa kā bodha /*
- *it saṃjñā, nadī, ghi, kārakādi saṃjñāoṃ kā bodha /*

Course Outcomes-

- *saṃjñā va paribhāṣā sūtreṃ ko pahacānane meṃ samartha hote haiṃ /*
- *it, nadī, ghi, saṃjñā va kārakādi saṃjñāoṃ ke samyag prayoga kā jñāna hotā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. काशिकावृत्तिः (प्रत्याहारसूत्रसहितः प्रथमोऽध्यायः) -

६०

(क) सूत्रव्याख्यानम्

१०

(ख) पदकृत्यम्

१०

(ग) वार्तिकव्याख्यानम्

१०

(घ) कारिकाव्याख्यानम्

१०

(ङ) शब्दसिद्धिः

१०

(च) शङ्कासमाधानम्

१०

२. निपाताव्ययोपसर्गवृत्तिः -

२०

(क) शब्दार्थः

१०

(ख) वाक्यप्रयोगः

१०

सहायकग्रन्थाः-

१. काशिकावृत्तिः- श्री वामनजयादित्यविरचिता

प्रकाशकः- १. रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

२. श्रीमद्दयानन्दवेदार्थमहाविद्यालयन्यासः, ११९ गौतम नगरम्, नई दिल्ली-४९।

३. तारा बुक एजेंसी, वाराणसी।

२. वार्तिकप्रकाशः- आचार्यः आनन्दप्रकाशः

प्रकाशकः- चौखम्भा संस्कृत संस्थान वाराणसी।

३. व्याकरणकारिकाप्रकाशः- पं. सुदर्शनदेवाचार्यः

प्रकाशकः- हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर हरयाणा।

४. अव्ययार्थः- श्रीमत्स्वामिदयानन्दसरस्वतीकृतव्याख्यासहितः

प्रकाशकः- वैदिकपुस्तकालयम्, अजमेरनगरम्, राजस्थानम्।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

काशिकातः

१. पृष्ठेषु त्रिषु सूत्रेषु द्वयोः काशिकारीत्या व्याख्यानम्। १०
२. पृष्ठेषु सप्तसु सूत्रेषु पञ्चानां पदकृत्यम्। १०
३. पृष्ठेषु सप्तसु वार्तिकेषु पञ्चानां व्याख्यानम्। १०
४. प्रदत्तासु तिसृषु कारिकासु द्वयोर्व्याख्यानम्। १०
५. प्रदत्तेषु त्रिषु शब्देषु द्वयोः साधनम् (सिद्धिः)। १०
६. पृष्ठानां तिसृणां शङ्कानां मध्ये द्वयोः समाधानम्। १०

अव्ययार्थतः

७. विंशतेः शब्दानामर्थबोधनम्। १०
८. दशानां शब्दानां प्रत्येकं वाक्यद्वये प्रयोगः। १०

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-1

Paper - *dvitīyapatram- saṃskṛtasāhityam*

Paper Code- BV 102

Course Objectives-

- *arthaśāstra kā paricaya pradāna karanā /*
- *padyātmaka evaṃ nāṭyātmaka granthoṃ ke mādhyama se bhāṣā kī gaharāī ko samajhane kī sāmāthyā pradāna karanā /*
- *kāvya evaṃ āyurveda ke mūla tatvoṃ kā jñāna karānā /*

Course Outcomes-

- *rāmāyaṇa ādi ke adhyayana se bhāṣāgata sūkṣmatā ke sātha-sātha jīvana kī sūkṣmatā ko bhī samajhane meṃ samartha ho jātā hai /*
- *āyurveda ke jñāna se svāsthya ke prati jāgarūkatā baṭī hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) गद्यम्- (अर्थशास्त्रान्तर्गतं विनयाधिकरणं व्यसनधिकरणं च)-	१५
(क) गद्यसाहित्योद्भवपरिचयौ / गद्यकृत्परिचयः	०५
(ख) शब्दार्थः, शब्दालङ्कारः वाक्यान्वयः, अर्थालङ्कारः	०५
(ग) विनयव्यसनविषयकप्रश्नाः	०५
(२) पद्यम्- (रामायणम्- बालकाण्डः प्रथमसर्गः)	१५
(क) पद्यसाहित्योद्भवपरिचयौ / पद्यकृत्परिचयः	०५
(ख) पदार्थः, अन्वयार्थः छन्दः, अलङ्कारः, रसः, व्यङ्ग्यार्थः	०५
(ग) व्याकरणात्मकप्रश्नः	०५
(कारकः/ समासः/ विभक्तिः/ अव्ययम्/ शब्दव्युत्पत्तिः)	
(३) नाटकम्- (भासविरचितं दूतवाक्यमूरुभङ्गं च)	१५
(क) नाटकोद्भवः/ कविपरिचयः	०५
(ख) पात्रपरिचयः/ श्लोकव्याख्या	०५
(ग) चरित्रचित्रणम्/ अङ्कसारः	०५
(४) काव्यशास्त्रम्- (काव्यदीपिका शिखा १-२)	१५
(क) काव्यशास्त्रोद्भवसामान्यपरिचयः	०५
(ख) काव्यप्रयोजनलक्षणे, शक्तिस्वरूपनिरूपणम्	१०
(५) आयुर्वेदः- (चरकसंहिता सूत्रस्थानम्,	२०
प्रथमोऽध्यायः १-६७ श्लोकाः)	
(क) श्लोकव्याख्या	१०
(ख) विषयगतप्रश्नाः	१०

सहायकग्रन्थाः—

१. कौटलीय अर्थशास्त्र— उदयवीर शास्त्री (व्याख्याकार)

प्रकाशकः— मेहरचन्द लक्ष्मनदास पब्लिकेशंस नई दिल्ली ।

२. रामायणम्— श्रीमद्वाल्मीकीयरामायणम्

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।

३. भासनाटकचक्रम्— महाकविभासविरचितम्

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली ।

४. काव्यदीपिका— विद्यारत्नकान्तिचन्द्रभट्टाचार्येण संगृहीता

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली ।

५. चरकसंहिता— महर्षिचरकप्रतिसंस्कृता

प्रकाशकः— राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली ।

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-1

Paper - *tṛtīyapastram-vaidikasiddhāntaparicayaḥ*

Paper Code- BV 103

Course Objectives-

- *veda ke sūkta kā tatva bodha /*
- *sūtra ke viṣaya kā samyak bodha /*
- *sāṃkhya va karma yoga kā sahī bodha /*

Course Outcomes-

- *mantram kā kaṇṭhasthikaraṇa va arthapūrvaka jñāna meṃ samartha hote haiṃ /*
- *sūtra viṣayaka jñāna meṃ gahanatā ā jātī hai /*
- *mantram kā kaṇṭhasthikaraṇa va viṣaya kā sampūrṇa bodha ho jātā haiṃ /*
- *śloka kā kaṇṭhasthikaraṇa va ślokapūrvaka artha meṃ sakṣama ho jātā haiṃ /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) वेदः- (ऋग्वेदः अग्निसूक्तम् १.१, इन्द्रसूक्तम् २.१२, ज्ञानसूक्तम् १०.७१)-	२०
(क) मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्	१०
(ग) ऋषिदेवताछन्दोज्ञापनम्	०५
(२) दर्शनम्- (योगदर्शनम्- प्रथमद्वितीयपादौ)	२०
(क) सूत्रकण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) सूत्रार्थबोधनम्	०५
(ग) समाधिसाधनविषयकप्रश्नाः	१०
(३) उपनिषद्- (ईशकेनोपनिषदौ)	२०
(क) कण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) भावबोधनम्	०५
(ग) विषयात्मकप्रश्नाः	१०
(४) अन्यधार्मिकग्रन्थाः- (गीता- अध्यायः २, ३)	२०
(क) श्लोककण्ठस्थीकरणम्	१०
(ख) श्लोकान्वयः/ पदपदार्थज्ञानम्	१०

सहायकग्रन्थाः-

१. ऋग्वेदः- व्याख्याकारः डा० जियालाल कम्बोज

प्रकाशकः- १. विद्यानिधि प्रकाशन, दिल्ली

२. योगदर्शनम्

प्रकाशकः- दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ ।

३. ईशादि नौ उपनिषद्

प्रकाशकः- गीताप्रेस गोरखपुर ।

४. गीता

प्रकाशकः- दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ ।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

वेदतः

- १ . उपर्युक्तसूक्तेषु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्रा लेखनीयाः । ०५
- २ . चतुर्णां मन्त्राणां शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम् । १०
- ३ . पृष्ठानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि । ०५

दर्शनतः

- १ . पृष्ठात् सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि लेखनीयानि । ०५
- २ . पृष्ठानां पञ्चानां सूत्राणामर्था बोधनीयाः । ०५
- ३ . द्वयोर्विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानम् । १०

उपनिषत्तः

- १ . प्रकृतोपनिषत्सु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्राः/
श्लोकाः/अनुच्छेदा लेखनीयाः । ०५
- २ . पृष्ठयोः स्थलयोः भावबोधनम् । ०५
- ३ . चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानम् । १०

गीतातः

- १ . केचन पञ्च स्मृताश्श्लोका लेखनीयाः । १०
- २ . पृष्ठानां पञ्चानां श्लोकानामन्वयो लेखनीयः । १०

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य प्रथमसत्रम्

Fourth paper- English communication-I

Paper code- 104

80+20=100

Programme Objectives

- Develop the students' abilities in grammar, oral skills, reading, writing and study skills
- Students will heighten their awareness of correct usage of English grammar in writing and speaking
- Students will improve their speaking ability in English both in terms of fluency and comprehensibility
- Students will give oral presentations and receive feedback on their performance
- Students will increase their reading speed and comprehension of academic articles
- Students will improve their reading fluency skills through extensive reading
- Students will enlarge their vocabulary by keeping a vocabulary journal
- Students will strengthen their ability to write academic papers, essays and summaries using the process approach.

Course Specific Outcomes

- Produce words with right pronunciation
- Develop vocabulary and improve the accuracy in grammar
- Develop the confidence to speak in public
- Demonstrate positive group communication exchanges.
- Ability to speak and write clearly in standard, academic English

Semester – I

S.NO.	Story Name	English Literature	Page No.
1	A Grain as big as a hen's Egg	Prose	1-2
2	Atal Bihari Vajpayee	Prose	3-7
3	Dr. B.R. Ambedkar	Prose	8-9
4	For the greater God	Prose	10-12
5	Louis Braille	Prose	13-15
6	One and Quarter Kilo of Wheat	Prose	16-21
7	How Much Land does a man need	Prose	22-35
8	Mending Wall	Poetry	36

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-2

Paper - *prathamapatram-saṃskṛtavvyākaraṇam*

Paper Code- BV 201

Course Objectives-

- *śāstra meṃ padavidhikā bodha /*
- *sabhī prakāra ke samāsa kā bodha /*
- *kāraka va upapada vibhakti kā bodha /*
- *liṃga kā samyag bodhaka /*
- *akārānta śabdarūpoṃ kā viśeṣa bodha /*

Course Outcomes-

- *sabhī prakāra ke samāsa karane va unake vighraha meṃ samartha hote haiṃ /*
- *liṃga nirdhāraṇa meṃ suyogya bana jāte haiṃ /*
- *akārānta śabdarūpoṃ ke kaṇṭhasthīkaraṇa va śabdāsiddhi meṃ pravīṇa hote haiṃ /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. काशिकावृत्तिः (द्वितीयोऽध्यायः)-

५०

(क) सूत्रव्याख्यानम्

१०

(ख) पदकृत्यम्

१०

(ग) वार्तिकव्याख्यानम्

१०

(घ) कारिकाव्याख्यानम्

१०

(ङ) शब्दसिद्धिः

१०

२. लिङ्गानुशासनम् -

१०

(क) मूलपाठकण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) निर्दिष्टशब्देषु ससूत्रं लिङ्गपरिचयः

०५

३. नामिकम्-

२०

(क) शब्दरूपलेखनम्

०५

(ख) शब्दसिद्धिः

१५

सहायकग्रन्थाः-

१. काशिकावृत्तिः- श्री वामनजयादित्यविरचिता

प्रकाशकः- १. रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

२. श्रीमद्दयानन्दवेदार्षमहाविद्यालयन्यासः, ११९ गौतम नगरम्, नई दिल्ली-४९।

३. तारा बुक एजेंसी, वाराणसी।

२. वार्तिकप्रकाशः- आचार्यः आनन्दप्रकाशः

प्रकाशकः- चौखम्भा संस्कृत संस्थान वाराणसी।

३. व्याकरणकारिकाप्रकाशः- पं. सुदर्शनदेवाचार्यः

प्रकाशकः- हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर हरयाणा।

४. लिङ्गानुशासनम्- पं. सुदर्शनदेवाचार्यः

प्रकाशकः- हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर हरयाणा।

५. नामिकम् - श्रीमत्स्वामिदयानन्दसरस्वतीकृतव्याख्यासहितः

प्रकाशकः- वैदिकपुस्तकालयम्, अजमेरनगरम्, राजस्थानम्।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

काशिकातः

१. पृष्ठेषु त्रिषु सूत्रेषु द्वयोः काशिकारीत्या व्याख्यानम्।	१०
२. पृष्ठेषु सप्तसु सूत्रेषु पञ्चानां पदकृत्यम्।	१०
३. पृष्ठेषु सप्तसु वार्तिकेषु पञ्चानां व्याख्यानम्।	१०
४. प्रदत्तासु तिसृषु कारिकासु द्वयोर्व्याख्यानम्।	१०
५. प्रदत्तेषु त्रिषु शब्देषु द्वयोः साधनम् (सिद्धिः)।	१०

लिङ्गानुशासनतः

६. पृष्ठात् सूत्रादग्रे दशानां सूत्राणां लेखनम्।	०५
७. पृष्ठानां पञ्चानां शब्दानां ससूत्रं लिङ्गज्ञापनम्।	०५

नामिकतः

८. द्वयोः शब्दयोः अष्टासु विभक्तिषु रूपलेखनम्।	०५
९. पञ्चानां शब्दानां मुख्यसूत्रसहिता संक्षेपतः सिद्धिः।	१५

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-2

Paper - *dvitīyapatram- saṃskṛtasāhityam*

Paper Code- BV 202

Course Objectives-

- *gadyātmaka padyātmaka evaṃ nāṭyātmaka granthoṃ ke mādhyama se bhāṣā evaṃ jīvana ke mūlatatvoṃ kā jñāna karānā /*
- *rasa evaṃ dhvaniyoṃ kā paricaya karanā /*
- *āyurveda ke mūla siddhāntoṃ kā jñāna karānā /*

Course Outcomes-

- *upadeśātmaka granthoṃ ke adhyayana se jīvana ke mūlatatvoṃ kā jñāna ho jātā hai aura vaha unhīṃ apne jīvana meṃ apnāne kā prayatna karatā hai /*
- *rasa evaṃ dhvaniyoṃ ke jñāna se kāvya meṃ gati ā jātī hai /*
- *āyurveda ke mādhyama se jīvana śailī ko samajhatā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) गद्यम्- (कादम्बरीतः शुकनासोपदेशः)-	१५
(क) कविपरिचयः	०५
(ख) गद्यत्रय्यां कादम्बर्याः स्थानम्	०५
(ग) कथासारः/ काव्यगतविशेषताः	०५
(२) पद्यम्- (महाभारतम्- यक्षयुधिष्ठिरसंवादः)	१५
(क) पदार्थः, अन्वयार्थः	०५
(ख) छन्दः, अलङ्कारः, रसः, शब्दशक्तिः	०५
(ग) व्याकरणात्मकप्रश्नः	०५
(कारकः/ समासः/ विभक्तिः/ अव्ययम्/ शब्दव्युत्पत्तिः)	
(३) नाटकम्- (भासविरचितं प्रतिमानाटकम्)	१५
(क) पात्रपरिचयः/ कविपरिचयः	०५
(ख) श्लोकव्याख्या/ गद्यव्याख्या	०५
(ग) चरित्रचित्रणम्/ अङ्गसारः	०५
(४) काव्यशास्त्रम्- (काव्यदीपिका शिखा ३)	१५
(क) काव्यध्वनिरसभेदाः	१५
(५) आयुर्वेदः- (चरकसंहिता सूत्रस्थानम्,	२०
अष्टमोऽध्यायः)	
(क) गद्यव्याख्या	१०
(ख) विषयगतप्रश्नाः	१०

सहायकग्रन्थाः—

१. शुकनासोपदेशः— व्याख्याकारः रामनरेश झा

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

२. यक्षयुधिष्ठिरसंवादः

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ।

३. भासनाटकचक्रम्— महाकविभासविरचितम्

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

४. काव्यदीपिका— विद्यारत्नकान्तिचन्द्रभट्टाचार्येण संगृहीता

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

५. चरकसंहिता— महर्षिचरकप्रतिसंस्कृता

प्रकाशकः— राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली।

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-2

Paper - *tṛtīyapaṭram-vaidikasiddhāntaparicayaḥ*

Paper Code- BV 203

Course Objectives-

- *sukta ke mantreṃ va usake artha kā jñāna /*
- *darśana ke viśaya para samyag bodha /*
- *mantram ke viśaya para gahana carcā /*
- *ślokoṃ ke viśaya kā tathā ślokapūrvaka artha kā bodha /*

Course Outcomes-

- *mantram kā kaṇṭhasthīkaraṇa va arthapūrvaka jñāna meṃ samartha /*
- *darśana ke viśaya meṃ pramāṇika jñāna /*
- *mantram ke viśaya va artha kā pūrṇa jñāna /*
- *ślokoṃ kā kaṇṭhasthīkaraṇa va arthapūrvaka jñāna meṃ samartha /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) वेदः- (ऋग्वेदः वागाम्भृणी १०.१२५,

भाववृत्तम्/नासदीयम् १०.१२९, श्रद्धा)-

२०

(क) मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्

१०

(ग) ऋषिदेवताछन्दोज्ञापनम्

०५

(२) दर्शनम्- (योगदर्शनम्- तृतीयचतुर्थपादौ)

२०

(क) सूत्रकण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) सूत्रार्थबोधनम्

०५

(ग) विषयात्मकप्रश्नाः

१०

(३) उपनिषद्- (कठोपनिषद्)

२०

(क) कण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) भावबोधनम्

०५

(ग) विषयात्मकप्रश्नाः

१०

(४) अन्यधार्मिकग्रन्थाः- (गीता- अध्यायः १२, १८)

२०

(क) श्लोककण्ठस्थीकरणम्

१०

(ख) श्लोकान्वयः/ पदपदार्थज्ञानम्

१०

सहायकग्रन्थाः—

१. ऋग्वेदः— व्याख्याकारः डा० जियालाल कम्बोज

प्रकाशकः— १. विद्यानिधि प्रकाशन, दिल्ली

२. योगदर्शनम्

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ ।

३. ईशादि नौ उपनिषद्

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।

४. गीता

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ ।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

वेदतः

१. उपर्युक्तसूक्तेषु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्रा लेखनीयाः ।	०५
२. चतुर्णां मन्त्राणां शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम् ।	१०
३. पृष्ठानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि ।	०५

दर्शनतः

१. पृष्ठात् सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि लेखनीयानि ।	०५
२. पृष्ठानां पञ्चानां सूत्राणामर्था बोधनीयाः ।	०५
३. द्वयोर्विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानम् ।	१०

उपनिषत्तः

१. प्रकृतोपनिषत्सु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्राः/
श्लोकाः/अनुच्छेदा लेखनीयाः ।	०५
२. पृष्ठयोः स्थलयोः भावबोधनम् ।	०५
३. चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानम् ।	१०

गीतातः

१. केचन पञ्च स्मृताः श्लोका लेखनीयाः ।	१०
२. पृष्ठानां पञ्चानां श्लोकानामन्वयो लेखनीयः ।	१०

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य द्वितीयसत्रम्

Fourth paper- English communication-II

Paper code- 204

80+20=100

Programme Objectives

- Develop the students' abilities in grammar, oral skills, reading, writing and study skills
- Students will heighten their awareness of correct usage of English grammar in writing and speaking
- Students will improve their speaking ability in English both in terms of fluency and comprehensibility
- Students will give oral presentations and receive feedback on their performance
- Students will increase their reading speed and comprehension of academic articles
- Students will improve their reading fluency skills through extensive reading
- Students will enlarge their vocabulary by keeping a vocabulary journal
- Students will strengthen their ability to write academic papers, essays and summaries using the process approach.

Course Specific Outcomes

- Produce words with right pronunciation
- Develop vocabulary and improve the accuracy in grammar
- Develop the confidence to speak in public
- Demonstrate positive group communication exchanges.
- Ability to speak and write clearly in standard, academic English

Semester – II

S.NO.	Story Name	English Literature	Page No.
1	The Wheel of Creation	Prose	1
2	Game of Tip Cat	Prose	2-6
3	If I Were You	Prose	7-11
4	The Missing Mail	Prose	12-16
5	Maharishi Patanjali	Prose	17-23
6	A Tiger in the house	Prose	24-26
7	Two Bullocks	Prose	27-32
8	Where the mind is without fear		

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-3

Paper - *prathamapaṭram-saṃskṛtavvyākaraṇam*

Paper Code- BV 301

Course Objectives-

- *sananta, nāmadhātu, yaghanta, ṇijantādi kā bodha /*
- *karma yā subanta upapada rahate dhātuom se pratyaya vidhāna tathā kāla vidhāna kā bodha /*
- *uṇādi pratyayom ke kāla kā bodha /*

Course Outcomes-

- *sananta, nāmadhātu, yaghanta, ṇijantādi ke jñāna se prayoga meṃ niṣṇāta hāte haiṃ /*
- *karma yā subanta upapada rahate dhātuom se pratyayavidhāna va kāla vidhāna se bhāṣā meṃ dṛṣṭā ātī hai /*
- *lekhaṇa va sambhāṣaṇa kī nipuṇatā baḍī hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य तृतीयसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. काशिकावृत्तिः (तृतीयोऽध्यायः)–

६०

(क) सूत्रव्याख्यानम्

१०

(ख) पदकृत्यम्

१०

(ग) वार्तिकव्याख्यानम्

१०

(घ) कारिकाव्याख्यानम्

१०

(ङ) शब्दसिद्धिः

१०

(च) शङ्कासमाधानम्

१०

२. उणादिकोषः –

२०

(क) अर्थोदाहरणे

१०

(ख) शब्दव्युत्पत्तयः

१०

सहायकग्रन्थाः–

१. काशिकावृत्तिः– श्री वामनजयादित्यविरचिता

प्रकाशकः– १. रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

२. श्रीमद्दयानन्दवेदार्षमहाविद्यालयन्यासः, ११९ गौतम नगरम्, नई दिल्ली-४९।

३. तारा बुक एजेंसी, वाराणसी।

२. वार्तिकप्रकाशः– आचार्यः आनन्दप्रकाशः

प्रकाशकः– चौखम्भा संस्कृत संस्थान वाराणसी।

३. व्याकरणकारिकाप्रकाशः– पं. सुदर्शनदेवाचार्यः

प्रकाशकः– हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर हरयाणा।

४. उणादिकोशः – श्रीमत्स्वामिदयानन्दसरस्वतीकृतव्याख्यासहितः।

प्रकाशकः– रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

काशिकातः

१. पृष्ठेषु त्रिषु सूत्रेषु द्वयोः काशिकारीत्या व्याख्यानम्। १०
२. पृष्ठेषु सप्तसु सूत्रेषु पञ्चानां पदकृत्यम्। १०
३. पृष्ठेषु सप्तसु वार्तिकेषु पञ्चानां व्याख्यानम्। १०
४. प्रदत्तासु तिसृषु कारिकासु द्वयोर्व्याख्यानम्। १०
५. प्रदत्तेषु त्रिषु शब्देषु द्वयोः साधनम् (सिद्धिः)। १०
६. पृष्ठानां तिसृणां शङ्कानां मध्ये द्वयोः समाधानम्। १०

उणादिकोषतः

७. पृष्ठानां पञ्चानां सूत्राणाम् अर्थोदाहरणानि। १०
८. पृष्ठानां पञ्चानां शब्दानां सिद्धयः। १०

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-3

Paper - *dvitīyapatram-saṃskṛtasāhityama*

Paper Code- BV 302

Course Objectives-

- *gadyātmaka, padyātmaka evaṃ aitihāsika kāvyoṃ kā adhyayana, bhāṣāgata jñāna ke atirikta jīvana mūlyoṃ evaṃ itihāsa kā jñāna karānā /*
- *kāvya ke saiddhāntika pakṣa evaṃ āyurveda kā jñāna karānā /*

Course Outcomes-

- *bhāṣāgata sūkṣmatā evaṃ kāvyā saundarya ke jñāna ke sātha-sātha kartavyākartavya ko samajhane meṃ samartha ho jātā hai /*
- *kāvya ke siddhāntoṃ ke jñāna se kāvyā racanā meṃ sahāyatā milatī hai /*
- *āyurveda kā jñāna jīvana ko niroga rakhane meṃ sahāyatā karatā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य तृतीयसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

- (१) गद्यम्— (जातकमालातः मदयन्तीजातकम्,
व्याघ्रीजातकम्, शिविजातकम्, शशजातकम्)— १५
- (क) कविपरिचयः, जातकसारः ०५
- (ख) वाक्यान्वयः, अर्थालङ्कारः ०५
- (ग) विषयात्मकप्रश्नाः ०५
- (२) पद्यम्— (रामायणम् अयोध्याकाण्डः- शततमःसर्गः,
सौन्दरानन्दम् चतुर्दशः सर्गः- २१-५२ श्लोकाः) १५
- (क) पदार्थः, अन्वयार्थः ०५
- (ख) छन्दः, अलङ्कारः, रसः, व्यङ्ग्यार्थः ०५
- (ग) व्याकरणात्मकप्रश्नः ०५
- (कारकः/ समासः/ विभक्तिः/ अव्ययम्/ शब्दव्युत्पत्तिः)
- (३) ऐतिहासिककाव्यम्— (शिवराजविजयम्
प्रथमविरामस्य प्रथमो निश्वासः) १५
- (क) गद्यकारपरिचयः / गद्यव्याख्या ०५
- (ख) काव्यसौन्दर्यम् ०५
- (ग) निःश्वाससारः ०५
- (४) काव्यशास्त्रम्— (काव्यदीपिका शिखा ४) १५
- (क) विषयगतप्रश्नाः १५
- (५) आयुर्वेदः— (चरकसंहिता सूत्रस्थानम्,
पञ्चमोऽध्यायः) २०
- (क) गद्यव्याख्या १०
- (ख) विषयगतप्रश्नाः १०

सहायकग्रन्थाः—

१. जातकमाला— आर्यसूरिकृता

प्रकाशकः— बौद्धसंस्कृतग्रन्थावली, मिथिलाविद्यापीठ, दरभंगा, बिहार।

२. रामायणम्— श्रीमद्बाल्मीकीयरामाणम्

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर।

३. शिवराजविजयम्— महाकविश्रीमदम्बिकादत्तव्यासप्रणीतम्

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

४. काव्यदीपिका— विद्यारत्नकान्तिचन्द्रभट्टाचार्येण संगृहीता

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

५. चरकसंहिता— महर्षिचरकप्रतिसंस्कृता

प्रकाशकः— राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली।

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-3

Paper - *tṛtīyapatram-vaidikasiddhāntaparicayaḥ*

Paper Code- BV 303

Course Objectives-

- *vaidika mantram evaṃ upaniṣad ke mantram kā smaraṇa evaṃ śabdārtha kā jñāna pradāna karanā /*
- *sāṃkhyakārikā ke mādhyama se sāṃkhyadarśana ke mūla siddhāntom se paricaya karānā /*
- *smṛti grantha ke mādhyama se kartavyom kā jñāna karanā /*

Course Outcomes-

- *vaidika mantram, upaniṣadom evaṃ smṛtigrantha ke adhyayana se bhāṣā viśayaka samajha evaṃ maulika siddhāntom kā paricaya jīvana ko unnata banātā hai /*
- *sāṃkhyadarśana ke siddhāntom ke paricaya se eka jīvanadr̥ṣṭi kā vikāsa hotā hai /*
- *artha vijñāna aurā rājanaitika sthitiyom ko samajhane kā sāmārthya baḍ jātā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य तृतीयसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) वेदः- (यजुर्वेदः अध्यायः ३१, ३२, ३६)	२०
(क) मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्	१०
(ग) ऋषिदेवताछन्दोज्ञापनम्	०५
(२) दर्शनम्- (सांख्यकारिका)	२०
(क) कारिकाकण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) कारिकार्थबोधनम्	०५
(ग) विषयात्मकप्रश्नाः	१०
(३) उपनिषद्- (प्रश्नोपनिषद्)	२०
(क) कण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) भावबोधनम्	०५
(ग) विषयात्मकप्रश्नाः	१०
(४) अन्यधार्मिकग्रन्थाः-	
(मनुस्मृतिः अध्यायः २, प्रश्नोत्तरी)	२०
(क) श्लोककण्ठस्थीकरणम्	१०
(ख) श्लोकान्वयः/ पदपदार्थज्ञानम्	१०

सहायकग्रन्थाः—

१. यजुर्वेदः— व्याख्याकारः महर्षि दयानन्द सरस्वती

प्रकाशकः— १. वैदिक पुस्तकालय, अजमेर राजस्थान ।

२. सांख्यकारिका

प्रकाशकः— चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी ।

३. ईशादि नौ उपनिषद्

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।

४. मनुस्मृतिः

प्रकाशकः— आर्ष साहित्य प्रचार ट्रस्ट-४५५, खारी बावली, दिल्ली ।

५. प्रश्नोत्तरी

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

वेदतः

१. उपर्युक्तसूक्तेषु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्रा लेखनीयाः ।	०५
२. चतुर्णां मन्त्राणां शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम् ।	१०
३. पृष्ठानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि ।	०५

सांख्यकारिकातः

१. पृष्ठायाः कारिकायाः अग्रे पञ्च कारिका लेखनीयाः ।	०५
२. पृष्ठानां पञ्चानां कारिकाणामर्था बोधनीयाः ।	०५
३. द्वयोर्विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानम् ।	१०

उपनिषत्तः

१. प्रकृतोपनिषत्सु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्राः/
श्लोकाः/अनुच्छेदा लेखनीयाः ।	०५
२. पृष्ठयोः स्थलयोः भावबोधनम् ।	०५
३. चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानम् ।	१०

मनुस्मृतिप्रश्नोत्तरीतः

१. केचन पञ्च स्मृताः श्लोका लेखनीयाः ।	१०
२. पृष्ठानां पञ्चानां श्लोकानामन्वयो लेखनीयः ।	१०

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य तृतीयसत्रम्

Fourth paper- English communication-III

Paper code- BV-304

80+20=100

Programme Objectives

- Develop the students' abilities in grammar, oral skills, reading, writing and study skills
- Students will heighten their awareness of correct usage of English grammar in writing and speaking
- Students will increase their reading speed and comprehension of academic articles
- Students will improve their reading fluency skills through extensive reading
- Students will enlarge their vocabulary by keeping a vocabulary journal
- Students will strengthen their ability to write academic papers, essays and summaries using the process approach.

Course Specific Outcomes

- Produce words with right pronunciation
- Develop vocabulary and improve the accuracy in grammar
- Develop the confidence to speak in public
- Demonstrate positive group communication exchanges.
- Ability to speak and write clearly in standard, academic English

Semester – III

S.NO.	Story Name	English Literature	Page No.
1	The Coffee House of Surat	Prose	11-14
2	Salvation Sadgati	Prose	15-18
3	The Little Orphan	Prose	19-21
4	Walt Disney	Prose	22-24
5	Night of the Scorpion	Poetry	25-26
6	Maharishi Panini	Prose	27
7	Brahma (Poetry)	Poetry	28

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-4

Paper - *prathamapaṭram-saṃskṛtavākaraṇam*

Paper Code- BV 401

Course Objectives-

- *svādi va taddhita pratyayoṃ kā bodha /*
- *strī pratyaya ke viṣaya kā bodha /*
- *pūraṇa, matubarthoṃ meṃ viḥita pratyayoṃ kā bodha /*
- *ātīśāyika svārthika, samāsānta pratyayoṃ kā bodha /*

Course Outcomes-

- *pūraṇa, matubarthoṃ meṃ viḥita pratyayoṃ ke jñāna va prayoga meṃ samartha hote haiṃ /*
- *ātīśāyika, svārthika, samāsānta pratyayoṃ ke prayoga se sambhāṣaṇa meṃ pragati ko pāte haiṃ /*
- *taddhitārtha pratyayoṃ kā sampūrṇatā se jñāna hotā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य चतुर्थसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

१. काशिकावृत्तिः (चतुर्थोऽध्यायः, पञ्चमोऽध्यायः)–

८०

(क) सूत्रव्याख्यानम्

१०

(ख) पदकृत्यम्

१०

(ग) वार्तिकव्याख्यानम्

२०

(घ) कारिकाव्याख्यानम्

१०

(ङ) शब्दसिद्धिः

१०

(च) शङ्कासमाधानम्

२०

सहायकग्रन्थाः–

१. काशिकावृत्तिः– श्री वामनजयादित्यविरचिता

प्रकाशकः– १. रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

२. श्रीमद्दयानन्दवेदार्थमहाविद्यालयन्यासः, ११९ गौतम नगरम्, नई दिल्ली-४९।

३. तारा बुक एजेंसी, वाराणसी।

२. वार्तिकप्रकाशः– आचार्यः आनन्दप्रकाशः

प्रकाशकः– चौखम्भा संस्कृत संस्थान वाराणसी।

३. व्याकरणकारिकाप्रकाशः– पं. सुदर्शनदेवाचार्यः

प्रकाशकः– हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर हरयाणा।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

काशिकातः

१ . पृष्ठेषु त्रिषु सूत्रेषु द्वयोः काशिकारीत्या व्याख्यानम्।	१०
२ . पृष्ठेषु सप्तसु सूत्रेषु पञ्चानां पदकृत्यम्।	१०
३ . पृष्ठेषु चतुर्दशसु वार्तिकेषु दशानां व्याख्यानम्।	२०
४ . प्रदत्तासु तिसृषु कारिकासु द्वयोर्व्याख्यानम्।	१०
५ . प्रदत्तेषु त्रिषु शब्देषु द्वयोः साधनम् (सिद्धिः)।	१०
६ . पृष्ठानां षण्णां शङ्कानां मध्ये चतसृणां समाधानम्।	२०

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-4

Paper - *dvitīyapatram-saṃskṛtasāhityama*

Paper Code- BV 402

Course Objectives-

- *rājakumārī kathā ke mādhyama se vairāgya viṣayaka jñāna pradāna karanā /*
- *padyātmaka evaṃ nāṭyātmaka kāvyoṃ ke mādhyama se bhāṣā kī sūkṣmatā evaṃ jīvana mūlyoṃ kā jñāna karānā /*
- *āyurvedika siddhāntoṃ se paricaya karānā /*

Course Outcomes-

- *rāga rahita jīvana ko unnata banāne meṃ sahāyaka hotī hai /*
- *bhāṣā kī samajha vikasita hotī hai evaṃ jīvana mūlyoṃ kā vikāsa hotā hai /*
- *āyurveda jīne kī kalā sikhātī hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य चतुर्थसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) गद्यम्- (विनयवस्तुतः विशाखावृत्तम्,

राजकुमारीकथा)-

१५

(क) शब्दार्थः, वाक्यान्वयः

०५

(ख) काव्यसौन्दर्यम्/अलङ्कारः

०५

(ग) कथासारः/नवीनकथालेखनम्

०५

(२) पद्यम्- (सनत्सुजातीयम्)

१५

(क) नवीनश्लोकरचनम्

०५

(ख) छन्दः, अलङ्कारः, रसः, व्यङ्ग्यार्थः

०५

(ग) व्याकरणात्मकप्रश्नः

०५

(कारकः/ समासः/ विभक्तिः/अव्ययम्/ शब्दव्युत्पत्तिः)

(३) नाटकम्- (अभिज्ञानशाकुन्तलम्- चतुर्थोऽङ्कः)

१५

(क) श्लोकव्याख्या/ गद्यव्याख्या

०५

(ख) पात्रपरिचयः/ कविपरिचयः

०५

(ग) चरित्रचित्रणम्/ अङ्कसारः

०५

(४) काव्यशास्त्रम्- (काव्यदीपिका शिखा ५, ६)

१५

(क) विषयगतप्रश्नाः

१५

(५) आयुर्वेदः- (चरकसंहिता सूत्रस्थानम्,

२०

षष्ठोऽध्यायः)

(क) गद्यव्याख्या

१०

(ख) विषयगतप्रश्नाः

१०

सहायकग्रन्थाः—

१. विनयवस्तु

प्रकाशकः— बौद्धसंस्कृतग्रन्थावली, मिथिलाविद्यापीठ, दरभंगा, बिहार।

२. राजकुमारीकथा – संपादकः— प्रो० माईकल हार्न्स

प्रकाशकः— फिलिप्स यूनिवर्सिटी, जर्मनी।

३. सनत्सुजातीयम्

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ।

४. अभिज्ञानशाकुन्तलम्

प्रकाशकः— १. राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली।

२. व्याख्याकारः बट्टीनाथ शुक्ल— चौखम्बा स.....

५. काव्यदीपिका— विद्यारत्नकान्तिचन्द्रभट्टाचार्येण संगृहीता

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

६. चरकसंहिता— महर्षिचरकसंस्कृता

प्रकाशकः— राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली।

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-4

Paper - *tṛtīyapaṭram-vaidikasiddhāntapaṛicayaḥ*

Paper Code- BV 403

Course Objectives-

- *vaidika mantreṃ kā smaraṇa evaṃ arthabodha ke sātha-sātha ācāraśikṣā pradāna karanā /*
- *sāṃkhya ke siddhāntoṃ kā paṛicaya karānā /*
- *upaniṣad evaṃ manusmṛti ke mādhyama se tātvika evaṃ vyavahārika jñāna pradāna karanā /*

Course Outcomes-

- *ācāra śikṣā se ācāra kā jñāna prāpta kara jīvana meṃ dhāraṇa karatā hai /*
- *granthoṃ ke mādhyama se śabdabodha ke sātha hī jīvana mūlyoṃ kā vikāsa hotā hai, unheṃ dhāraṇa karatā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य चतुर्थसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्कः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्कः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) वेदः- (वेदामृतम्- आचारशिक्षा)

२०

(क) मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्

१०

(ग) ऋषिदेवताछन्दोज्ञापनम्

०५

(२) दर्शनम्- (सांख्यदर्शनम्- प्रथमचतुर्थाध्यायौ)

२०

(क) सूत्रकण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) सूत्रार्थबोधनम्

०५

(ग) विषयात्मकप्रश्नाः

१०

(३) उपनिषद्- (मुण्डकोपनिषद्)

२०

(क) कण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) भावबोधनम्

०५

(ग) विषयात्मकप्रश्नाः

१०

(४) अन्यधार्मिकग्रन्थाः-

(मनुस्मृतिः अध्यायः १२, चर्पटमञ्जरी)

२०

(क) श्लोककण्ठस्थीकरणम्

१०

(ख) श्लोकान्वयः / श्लोकव्याख्या

१०

सहायकग्रन्थाः—

१. वेदामृतम् आचारशिक्षा - डा० कपिलदेव द्विवेदी

प्रकाशकः— विश्वभारतीय अनुसंधान परिषद्
शान्तिनिकेतन ज्ञानपुर, (भदोही) उ०प्र०

२. सांख्यदर्शनम्

प्रकाशकः— आर्ष शोध संस्थान, आलियाबाद, आन्ध्रप्रदेश ।

३. ईशादि नौ उपनिषद्

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।

४ मनुस्मृतिः

प्रकाशकः— आर्ष साहित्य प्रचार ट्रस्ट-४५५, खारी बावली, दिल्ली ।

५ चर्पटमञ्जरी— श्री शंकराचार्यः

प्रकाशकः— दिव्यप्रकाशनम्, दिव्ययोगमन्दिर ट्रस्ट पतञ्जलि योगपीठ ।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

वेदतः

१. उपर्युक्तपुस्तके स्मृताः केचन पञ्च मन्त्रा लेखनीयाः ।	०५
२. चतुर्णां मन्त्राणां शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम् ।	१०
३. पृष्ठानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि ।	०५

सांख्यदर्शनतः

१. पृष्ठात् सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि लेखनीयानि ।	०५
२. पृष्ठानां पञ्चानां सूत्राणामर्थाः बोधनीयाः ।	०५
३. द्वयोर्विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानम् ।	१०

उपनिषत्तः

१. प्रकृतोपनिषत्सु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्राः/
श्लोकाः/अनुच्छेदा लेखनीयाः ।	०५
२. पृष्ठयोः स्थलयोः भावबोधनम् ।	०५
३. चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानम् ।	१०

मनुस्मृतिचर्पटमञ्जरीतः

१. केचन पञ्च स्मृताः श्लोका लेखनीयाः ।	१०
२. पृष्ठानां पञ्चानां श्लोकानामन्वयो लेखनीयः ।	१०

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य चतुर्थसत्रम्

Fourth paper- English communication-IV

Paper code- BV-404

80+20=100

Programme Objectives

- Develop the students' abilities in grammar, oral skills, reading, writing and study skills
- Students will heighten their awareness of correct usage of English grammar in writing and speaking
- Students will improve their speaking ability in English both in terms of fluency and comprehensibility
- Students will give oral presentations and receive feedback on their performance
- Students will increase their reading speed and comprehension of academic articles
- Students will improve their reading fluency skills through extensive reading
- Students will enlarge their vocabulary by keeping a vocabulary journal
- Students will strengthen their ability to write academic papers, essays and summaries using the process approach.

Course Specific Outcomes

- Produce words with right pronunciation
- Develop vocabulary and improve the accuracy in grammar
- Develop the confidence to speak in public
- Demonstrate positive group communication exchanges.
- Ability to speak and write clearly in standard, academic English

Semester – IV

S.NO.	Story Name	English Literature	Page No.
1	Road not Taken	Poetry	1
2	God sees the Truth but Waits	Prose	2-9
3	Bharata Meets Rama, The Brothers Meet	Prose	10-14
4	Netaji Subhas Chandra Bose	-	15-18
5	Maharishi Sushrut	Prose	29-35
6	Subedar Yogendra	-	
7	The Necklace	Prose	
8	Mustafa kamaal	-	

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-5

Paper - *prathamapaṭram-saṃskṛtavākaraṇam*

Paper Code- BV- 501

Course Objectives-

- *dviṭva, samprasāraṇa va sandhi ādi kā viśeṣa bodha karānā /*
- *uttarapada ke rahate kāryom kā bodha karānā /*
- *svara va bhasaṃjñā sambandhita kāryom kā bodha karānā /*
- *aṃga saṃjñā ke kāryom para gahana bodha karānā /*

Course Outcomes-

- *śabdom meṃ svara nirdeśa meṃ pāraṃgata hote haiṃ /*
- *sandhiyom ke abhyāsa meṃ paṭu hote haiṃ /*
- *uttarapada ke pare rahate kāryom ke jñāna meṃ samartha hote haiṃ /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य पञ्चमसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः - ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः - २०

समयः- होरात्रयम्

(१) काशिकावृत्तिः (षष्ठोऽध्यायः)-

६०

(क) सूत्रव्याख्यानम्

१०

(ख) पदकृत्यम्

१०

(ग) वार्तिकव्याख्यानम्

१०

(घ) कारिकाव्याख्यानम्

१०

(ङ) श्रुति-निर्णयः

१०

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

काशिकातः

१. पृष्ठेषु त्रिषु सूत्रेषु द्वयोः काशिकारीत्या व्याख्यानम्।	१०
२. पृष्ठेषु सप्तसु सूत्रेषु पञ्चानां पदकृत्यम्।	१०
३. पृष्ठेषु सप्तसु वार्तिकेषु पञ्चानां व्याख्यानम्।	१०
४. प्रदत्तासु तिसृषु कारिकासु द्वयोर्व्याख्यानम्।	१०
५. प्रदत्तेषु त्रिषु शब्देषु द्वयोः साधनम् (सिद्धिः)।	१०
६. पृष्ठानां तिसृणां शङ्कानां मध्ये द्वयोः समाधानम्।	१०

फिट्सूत्रतः

७. पृष्ठात् सूत्रादग्रे दशानां सूत्राणां लेखनम्।	०५
८. पृष्ठानां पञ्चसूत्राणाम् अर्थोदाहरणानि।	१०
९. पृष्ठानां पञ्चानां शब्दानां ससूत्रं स्वरज्ञापनम्।	०५

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-5

Paper - *dvitīyapatram-saṃskṛtasāhityam*

Paper Code- BV 502

Course Objectives-

- *gadyātmaka padyātmaka evaṃ nāṭyātmaka granthoṃ ke mādhyama se bhāṣāgata bodha evaṃ ucca jīvana kī mahattā kā jñāna karānā /*
- *kāvya ke saiddhāntika pakṣa evaṃ āyurveda kā jñāna karānā /*

Course Outcomes-

- *bhāṣā kī sūkṣmatā kā jñāna evaṃ jīvana meṃ apāne ācaraṇa kī śuddhatā para dhyāna jātā hai /*
- *kāvya ke jñāna meṃ vṛddhi va kāvya ko samajhane meṃ sahāyatā pradāna karatī hai /*
- *āyurveda hamē ārogyatā ke upāya pradāna karatā hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य पञ्चमसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) गद्यम्- (दशकुमारचरिततः विश्रुतचरितम्)-	१५
(क) कविपरिचयः, चरितसारः	०५
(ख) गद्यस्य सरलार्थः	०५
(ग) काव्यगतसौन्दर्यम्	०५
(२) पद्यम्- (विदुरनीतिः अध्यायः १-४)	१५
(क) पदार्थः, अन्वयः/नवीनश्लोकरचना	०५
(ख) छन्दः, अलङ्कारः, रसः, व्यङ्ग्यार्थः	०५
(ग) व्याकरणात्मकप्रश्नः	०५
(कारकः/ समासः/ विभक्तिः/ अव्ययम्/ शब्दव्युत्पत्तिः)	
(३) नाटकम्- (भासविरचितं बालचरितम्)	१५
(क) श्लोकव्याख्या/ गद्यव्याख्या	०५
(ख) पात्रपरिचयः/ कविपरिचयः	०५
(ग) चरित्रचित्रणम्/ अङ्कसारः	०५
(४) काव्यशास्त्रम्- (काव्यदीपिका शिखा ७, ८)	१५
(क) विषयगतप्रश्नाः	१५
(५) आयुर्वेदः- (चरकसंहिता सूत्रस्थानम्,	२०
सप्तमोऽध्यायः)	
(क) गद्यव्याख्या	१०
(ख) विषयगतप्रश्नाः	१०

सहायकग्रन्थाः—

१. विश्रुतचरितम्

प्रकाशकः— चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी ।

२. विदुरनीतिः

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।

३. भासनाटकचक्रम्

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली ।

४. काव्यदीपिका— विद्यारत्नकान्तिचन्द्रभट्टाचार्येण संगृहीता

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली ।

५. चरकसंहिता— महर्षिचरकप्रतिसंस्कृता

प्रकाशकः— राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली ।

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-5

Paper - *tr̥tīyapaṭram-vaidikasiddhāntaparicayaḥ*

Paper Code- BV 503

Course Objectives-

- *vaidika mantram kā smaraṇa evaṃ unake artham kā jñāna karānā /*
- *vaiśeṣika darśana ke mūla siddhāntam se paricaya karānā /*
- *vedānta darśana ke mūla siddhāntam kā jñāna karānā /*

Course Outcomes-

- *mantram ke jñāna se unake artha bodha se vaidika jñāna ke prati ādara utpanna hotā hai aur vaha brahmacarya kī mahattā ko samajha jātā hai /*
- *vaiśeṣika evaṃ vedānta ke mūla siddhānta use darśanam meṃ gati pradāna karate haiṃ /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य पञ्चमसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः - ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः - २०

समयः- होरात्रयम्

(१) वेदः- (अथर्ववेदः ब्रह्मचर्यसूक्तम्, स्कम्भसूक्तम्)	२०
(क) मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्	१०
(ग) ऋषिदेवताछन्दोज्ञापनम्	०५
(२) दर्शनम्- (वैशेषिकदर्शनपरिचयः तर्कसंग्रहः)	२०
(क) सूत्रकण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) सूत्रार्थबोधनम्	०५
(ग) विषयात्मकप्रश्नाः	१०
(३) उपनिषद्- (तैत्तिरीयोपनिषद्- ब्रह्मानन्दवल्ली, भृगुवल्ली)	२०
(क) कण्ठस्थीकरणम्	०५
(ख) भावबोधनम्	०५
(ग) विषयात्मकप्रश्नाः	१०
(४) अन्यधार्मिकग्रन्थाः-	
(वेदान्तपरिभाषा आगमपरिच्छेदपर्यन्ता)	२०
(क) विषयगतप्रश्नाः	२०

सहायकग्रन्थाः—

१. अथर्ववेदः— व्याख्याकारः डा० विश्वनाथ वेदालङ्कार
प्रकाशकः— रामलाल कपूर ट्रस्ट रेवली, सोनीपत, हरयाणा ।
२. तर्कसंग्रहः
प्रकाशकः— चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
३. ईशादि नौ उपनिषद्
प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर ।
४. वेदान्तपरिभाषा
प्रकाशकः— चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी ।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

वेदतः

१. उपर्युक्तसूक्तयोः स्मृताः केचन पञ्च मन्त्रा लेखनीयाः । ०५
२. चतुर्णां मन्त्राणां शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम् । १०
३. पृष्ठानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि । ०५

तर्कसंग्रहतः

१. पृष्ठात् सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि लेखनीयानि । ०५
२. पृष्ठानां पञ्चानां सूत्राणामर्थाः बोधनीयाः । ०५
३. द्वयोर्विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानम् । १०

उपनिषत्तः

१. प्रकृतोपनिषत्सु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्राः/
श्लोकाः/अनुच्छेदा लेखनीयाः । ०५
२. पृष्ठयोः स्थलयोः भावबोधनम् । ०५
३. चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानम् । १०

वेदान्तपरिभाषातः

१. सप्तसु प्रश्नेषु पञ्च समाधेयाः । २०

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य पञ्चमसत्रम्

Fourth paper- English communication-V

Paper code- BV 504

80+20=100

Programme Objectives

- Develop the students' abilities in grammar, oral skills, reading, writing and study skills
- Students will heighten their awareness of correct usage of English grammar in writing and speaking
- Students will improve their speaking ability in English both in terms of fluency and comprehensibility
- Students will give oral presentations and receive feedback on their performance
- Students will increase their reading speed and comprehension of academic articles
- Students will improve their reading fluency skills through extensive reading
- Students will enlarge their vocabulary by keeping a vocabulary journal
- Students will strengthen their ability to write academic papers, essays and summaries using the process approach.

Course Specific Outcomes

- Produce words with right pronunciation
 - Develop vocabulary and improve the accuracy in grammar
 - Develop the confidence to speak in public
 - Demonstrate positive group communication exchanges.
- Ability to speak and write clearly in standard, academic English

1- Practice of Speaking English

2- Literature

S.NO.	Story Name	Author Name
1	My Mother	A.P.J. Abdul Kalam
2	PP Acharya Balkrishan ji	--
3	The Doctors Word	R.K. Narayan
4	The Spell	Munshi Prem Chand
5	Helen Keller	--
6	Major Dhyan Chand	--
7	Aryabhata	--
8	The Last Lesson	Alphonse Daudet

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य षष्ठसत्रम् प्रथमपत्रम्-संस्कृतव्याकरणम्

उद्देश्य :

- सुप्, तिङ्, प्रत्ययों को आगम आदेश का बोध कराना।
- धातु व अभ्यास सम्बन्धित कार्यों का बोध कराना।
- इङ् विधि का सम्पूर्ण बोध कराना।
- असिद्ध प्रकरण का बोध कराना।

परिणाम:

- कृदन्त एवं तिङन्त पदों में इट्, अनिट् के सम्पूर्ण ज्ञान में समर्थ होते हैं।
- तिङन्त में होने वाले विभिन्न कार्यों के ज्ञान में समर्थ होते हैं।
- असिद्ध प्रकरण के कार्यों में पारंगत होते हैं।

śāstripāṭhyakramasya prathamasaṭram

Semester-6

Paper - *prathamapaṭram-saṃskṛtavyākaraṇam*

Paper Code- BV 601

Course Objectives-

- *sup, tigh, pratyayoṃ ko āgama ādeśa kā bodha karānā /*
- *dhātu va abhyāsa sambandhita kāryoṃ kā bodha karānā /*
- *iḍ vidhi kā sampūrṇa bodha karānā /*
- *asiddha prakaraṇa kā bodha karānā /*

Course Outcomes-

- *kṛdanta evaṃ tighanta padoṃ meṃ iṭ, aniṭ ke sampūrṇa jñāna meṃ samartha hote haiṃ /*
- *tighanta meṃ hone vāle vibhinna kāryoṃ ke jñāna meṃ samartha hote haiṃ /*
- *asiddha prakaraṇa ke kāryoṃ meṃ pāraṃgata hote haiṃ /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य षष्ठसत्रम्

प्रथमपत्रम्- संस्कृतव्याकरणम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः - ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः - २०

समयः- होरात्रयम्

(१) काशिकावृत्तिः (सप्तमोऽध्यायः, अष्टमोऽध्यायः)–	८०
(क) सूत्रव्याख्यानम्	१०
(ख) पदकृत्यम्	१०
(ग) वार्तिकव्याख्यानम्	२०
(घ) कारिकाव्याख्यानम्	१०
(ङ) शब्दसिद्धिः	१०
(च) शङ्कासमाधानम्	२०

सहायकग्रन्थाः—

१. काशिकावृत्तिः— श्री वामनजयादित्यविरचिता

प्रकाशकः— १. रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली, सोनीपत, हरियाणा।

२. श्रीमद्दयानन्दवेदार्षमहाविद्यालयन्यासः, ११९ गौतम नगरम्, नई दिल्ली-४९।

३. तारा बुक एजेंसी, वाराणसी।

२. वार्तिकप्रकाशः— आचार्यः आनन्दप्रकाशः

प्रकाशकः— चौखम्भा संस्कृत संस्थान वाराणसी।

३. व्याकरणकारिकाप्रकाशः— पं. सुदर्शनदेवाचार्यः

प्रकाशकः— हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर हरयाणा।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

काशिकातः

१. पृष्ठेषु त्रिषु सूत्रेषु द्वयोः काशिकारीत्या व्याख्यानम्।	१०
२. पृष्ठेषु सप्तसु सूत्रेषु पञ्चानां पदकृत्यम्।	१०
३. पृष्ठेषु चतुर्दशसु वार्तिकेषु दशानां व्याख्यानम्।	२०
४. प्रदत्तासु तिसृषु कारिकासु द्वयोर्व्याख्यानम्।	१०
५. प्रदत्तेषु त्रिषु शब्देषु द्वयोः साधनम् (सिद्धिः)।	१०
६. पृष्ठानां षण्णां शङ्कानां मध्ये चतसृणां समाधानम्।	२०

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-6

Paper - *dvitīyapaṭram-saṃskṛtasāhityam*

Paper Code- BV 602

Course Objectives-

- *kāvyaṃ ke mādhyama se kāvya ke saundarya kā bhāṣāgata bodha evaṃ nitya mūlyam kā jñāna karānā,*
- *kāvya ke siddhāntam se āyurveda kā jñāna karānā,*

Course Outcomes-

- *kāvya ke saundarya, bhāṣā kī sūkṣmatā use śāstreṃ meṃ gati pradāna karatī hai,*
- *kāvya ke mūla siddhāntam kā jñāna kāvya ke prati ruci utpanna karatā hai,*
- *āyurveda jīvanaśailī meṃ parivartana lātā hai,*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य षष्ठसत्रम्

द्वितीयपत्रम्- संस्कृतसाहित्यम्

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः- ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः- २०

समयः- होरात्रयम्

(१) गद्यम्-

(दिव्यावदानतः कुणालावदानम्, सहसोद्गतावदानम्)-

१५

(क) शब्दार्थः, काव्यसौन्दर्यम्

०५

(ख) अवदानविषयकप्रश्नाः

०५

(ग) नवीनगद्यरचनम्

०५

(२) पद्यम्- (विदुरनीतिः अध्यायः ५-८)

१५

(क) पदार्थः, अन्वयार्थः

०५

(ख) छन्दः, अलङ्कारः, रसः, व्यङ्ग्यार्थः

०५

(ग) व्याकरणात्मकप्रश्नः

०५

(कारकः/ समासः/ विभक्तिः/ अव्ययम्/ शब्दव्युत्पत्तिः)

(३) नाटकम्- (जीवानन्दम्)

१५

(क) श्लोकव्याख्या/ गद्यव्याख्या

०५

(ख) पात्रपरिचयः/ कविपरिचयः

०५

(ग) चरित्रचित्रणम्/ अङ्कसारः

०५

(४) काव्यशास्त्रम्- (काव्यदीपिका अष्टमशिखालोकः)

१५

(क) विषयगतप्रश्नाः

१५

(५) आयुर्वेदः- (चरकसंहिता सूत्रस्थानम्,

२०

एकादशोऽध्यायः)

(क) गद्यव्याख्या/ पदपदार्थज्ञानम्

१०

(ख) विषयगतप्रश्नाः

१०

सहायकग्रन्थाः—

१. दिव्यादानम्

प्रकाशकः— बौद्धसंस्कृतग्रन्थावली, मिथिलाविद्यापीठ, दरभंगा, बिहार।

२. विदुरनीतिः

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर।

३. जीवानन्दम्

प्रकाशकः—

४. काव्यदीपिका— विद्यारत्नकान्तिचन्द्रभट्टाचार्येण संगृहीता

प्रकाशकः— मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा० लि०, देहली।

५. चरकसंहिता— महर्षिचरकप्रतिसंस्कृता

प्रकाशकः— राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, जनकपुरी, नई दिल्ली।

śāstripāṭhyakramasya prathamasastram

Semester-6

Paper - *tṛtīyapaṭram- vaidikasiddhāntaparicayaḥ*

Paper Code- BV 603

Course Objectives-

- *vedamantroṃ ke mādhyama se naitika mūlyoṃ kā vikāsa karanā /*
- *mīmāṃsā ke mūla siddhāntoṃ kā paricaya karānā /*
- *adhyātma vidyā kā jñāna karānā /*

Course Outcomes-

- *naitika mūlyoṃ kī samajha evaṃ ācaraṇa se unnati hotī hai /*
- *vākyārtha nirṇaya meṃ sahāyatā hotī hai /*
- *adhyātmavidyā jīvana ko īśvara ke prati unmukha karatī hai /*

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य षष्ठसत्रम्

तृतीयपत्रम्- वैदिकसिद्धान्तपरिचयः

पूर्णाङ्काः - १००

बाह्यमूल्याङ्कनाङ्काः - ८०

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः - २०

समयः- होरात्रयम्

(१) वेदः- (वेदामृतम्- नीतिशिक्षा)

२०

(क) मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्

१०

(ग) ऋषिदेवताछन्दोज्ञापनम्

०५

(२) दर्शनम्- (पूर्वमीमांसापरिचयः अर्थसंग्रहः)

२०

(क) विषयात्मकप्रश्नाः

२०

(३) उपनिषद्- (छान्दोग्योपनिषद्- अध्यायः ६, ७,

इन्द्रविरोचनसंवादः)

२०

(क) कण्ठस्थीकरणम्

०५

(ख) भावबोधनम्

०५

(ग) विषयात्मकप्रश्नाः

१०

(४) अन्यधार्मिकग्रन्थाः-

(वेदान्तपरिभाषा आगमपरिच्छेदतः समाप्तिपर्यन्ता)

२०

(क) विषयगतप्रश्नाः

२०

सहायकग्रन्थाः—

१. वेदामृतम् नीतिशिक्षा - डा० कपिलदेव द्विवेदी

प्रकाशकः— विश्वभारतीय अनुसंधान परिषद्

शान्तिनिकेतन ज्ञानपुर, (भदोही) उ०प्र०

२. अर्थसंग्रहः— श्री लौगाक्षिभास्करप्रणीतः

(व्याख्याकारः- डा० कामेश्वरनाथमिश्रः)

प्रकाशकः— चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

३. छान्दोग्योपनिषद्

प्रकाशकः— गीताप्रेस गोरखपुर।

४. वेदान्तपरिभाषा

प्रकाशकः— चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।

प्रश्नपत्रविषयका निर्देशाः

वेदतः

१. उपर्युक्तसूक्तयोः स्मृताः केचन पञ्च मन्त्रा लेखनीयाः।	०५
२. चतुर्णां मन्त्राणां शब्दार्थपुरस्सरं स्वशब्दैरर्थबोधनम्।	१०
३. पृष्ठानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि।	०५

तर्कसंग्रहतः

१. पृष्ठात् सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि लेखनीयानि।	०५
२. पृष्ठानां पञ्चानां सूत्राणामर्थाः बोधनीयाः।	०५
३. द्वयोर्विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानम्।	१०

उपनिषत्तः

१. प्रकृतोपनिषत्सु स्मृताः केचन पञ्च मन्त्राः/
श्लोकाः/अनुच्छेदा लेखनीयाः।	०५
२. पृष्ठयोः स्थलयोः भावबोधनम्।	०५
३. चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानम्।	१०

वेदान्तपरिभाषातः

१. सप्तसु प्रश्नेषु पञ्च समाधेयाः।	२०

शास्त्रिपाठ्यक्रमस्य षष्ठसत्रम्

Fourth paper- English communication-VI

Paper code- BV 204

80+20=100

Programme Objectives

- Develop the students' abilities in grammar, oral skills, reading, writing and study skills
- Students will heighten their awareness of correct usage of English grammar in writing and speaking
- Students will improve their speaking ability in English both in terms of fluency and comprehensibility
- Students will give oral presentations and receive feedback on their performance
- Students will increase their reading speed and comprehension of academic articles
- Students will improve their reading fluency skills through extensive reading
- Students will enlarge their vocabulary by keeping a vocabulary journal
- Students will strengthen their ability to write academic papers, essays and summaries using the process approach.

Course Specific Outcomes

- Produce words with right pronunciation
- Develop vocabulary and improve the accuracy in grammar
- Develop the confidence to speak in public
- Demonstrate positive group communication exchanges.
- Ability to speak and write clearly in standard, academic English

1- Practice of Speaking English

2- Literature

S.NO.	Story Name	Author Name
1	The Solitary Reaper	William Wordsworth
2	Mercy (Poem)	William Shakespeare
3	Sardar Ballabh-Bhai Patel	--
4	The Last Leaf	O. Henry
5	P.P.Swami RamDev Ji	--
6	Swami Dayanand Saraswati	--
7	The Exemplary Characters of Mahabharat	--
8	The Exemplary Characters of Ramayan	--